

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในสังคมของผู้ที่นับถือพุทธศาสนา เกรวาทนั้น พิธีกรรมที่ถือว่ามีความสำคัญในงานพิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานวันเกิด พิธีเกี่ยวกับการจัดการศพ ขึ้นบ้านใหม่ เปิดสำนักงานใหม่ วันแต่งงาน เป็นต้น ทั้งที่เป็นการส่วนบุคคล ชุมชน จนกระทั่งถึงงานรัฐพิธีและราชพิธี คือการสวดพระปริตร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า " การสวดพระพุทธรูป " ในปัจจุบันการสวดพระปริตรนอกจากจะใช้สวดในโอกาสที่สำคัญต่าง ๆ แล้ว ยังถือเป็นกิจวัตรประจำวันของพระภิกษุสามเณรที่จะต้องสวดทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นอีกด้วย ซึ่งแต่ละวัดจะมีระเบียบ เกี่ยวกับการสวดมนต์ว่าจะต้อง ใช้บทสวดบทใด ในการสวดแต่ละวัน นอกจากนั้นฆราวาสผู้มีศรัทธาก็ได้ถือปฏิบัติในทำนองเดียวกันกับพระภิกษุสามเณรด้วย

บทพระปริตรที่นำมาใช้สวดนั้น พระโบราณจารย์ได้คัดเลือกมาจากพระสุตตันตปิฎก เช่น ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย สุตตนิบาตและชาดก นอกจากนี้ยังมีบทสวดจำนวนมากที่พระโบราณจารย์และนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้แต่งเพิ่มเติม ในภายหลังและนำมาใช้สวดตามความเหมาะสมของงานพิธีที่จัดขึ้น

จากการศึกษาพิธีกรรมการสวดพระปริตรในสมัยพุทธกาลจากพระไตรปิฎกพบว่า มีเค้าที่มาของประเพณีการสวดพระปริตรอยู่บ้าง เช่น การจดจำพระธรรมวินัยด้วยวิธีการท่องจำ หรือเล่าสืบต่อกันมาด้วยวิธีการที่เรียกว่า " มุขปาฐะ " และการแสดงธรรมทำนองสรภัญญะ เช่นการที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่อง พระโสณเถระ ว่าเป็นเลิศในการแสดงธรรมด้วยทำนองสรภัญญะด้วยเสียงที่ไพเราะ¹

¹ พ.จ. 25/122/165-166.

ในอังคตครนิกาย จตุกกนิบาติ กล่าวว่า ริกขุรูปหนึ่งถูกขูกัด บรณภาพ พระพุทธเจ้า ทรงทราบจึงไปรดประทานขุทธาณุญาตให้ริกขุแผ่เมตตาคจิตไปยังตระกูลหญิง 4 เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันตนเอง คือ ชันชปริตร² และมีพระสูตรหลายพระสูตร ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นพระปริตรโดยพระองค์เอง เช่น รตนปริตร และตรีสสอน ให้ริกขุใช้เป็นพระปริตร เช่น กรณียเมตตสูตร เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้จะมีเรื่องราว กล่าวถึงพระปริตรไว้ในคัมภีร์ต่าง ๆ แต่ก็ไม่มีหลักฐานว่าในครั้งพุทธกาลได้มีผู้รวบรวม บทสวดพระปริตร เข้าไว้เป็นหมวดหมู่ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 500 มีการระบุชื่อบทสวด พระปริตรจำนวน 6 บทในคัมภีร์นิลนิตยปัญหา คือ รตนปริตร ชันชปริตร โมรปริตร ธัคคปริตร อาฏานาฎิยปริตรและอังคณิมาลปริตร³ ต่อมาอีกประมาณ 500 ปี คือเมื่อพุทธศตวรรษที่ 10 พระพุทธโฆสเถระได้แต่งคัมภีร์วิสุทธิมรรค กล่าวถึงอาณาภาพ ของพระปริตรได้ระบุถึงจำนวนบทสวดพระปริตรจำนวน 5 ปริตร คือ รตนปริตร ชันชปริตร ธัคคปริตร อาฏานาฎิยปริตรและโมรปริตร⁴

ในปี พ.ศ.900 พระเถระทั้งหลายมีพระเวรเดระเป็นประธาน ช่วยกัน สำนวจรวบรวมพระปริตรต่าง ๆ เข้าเป็นคัมภีร์เดียวกันเรียกว่า " ภาณวาร " ซึ่งมี บทสวดทั้งหมด 22 บท⁵ ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้ามโหฬารปริกกรมหาพู ซึ่งเสวยราชย์

² อ.จตุกก. 7/26/11., พ.ชา. 27/255/74.

³ นิลนิต. 206.

⁴ วิสุทธิ. 2/258.

⁵ รายละเอียดใน Lily de Silva, Paritta, The Buddhist Ceremony for Peace and Prosperity in Sri Lanka (Colombo: The Department of the Government Printing, 1981), pp. 5 - 6.

เมื่อ พ.ศ. 1809 พระอโณมทัสสีเถระ ได้แต่งคัมภีร์อรรถกถาอธิบายคัมภีร์ภาฏวาร ให้ชื่อว่า "สารัตถสมุจจัย" ⁶

หลังจากมีการรวบรวมบทสวดต่าง ๆ เป็นหมวดหมู่ที่เรียกว่า "ภาฏวาร" และ มีการแต่งอรรถกถาอธิบายคัมภีร์ดังกล่าว ต่อมาได้มีการคัดเลือกบทสวดที่สำคัญให้มีจำนวน น้อยบทลงอีกให้ชื่อว่า "สัตตปริตร" (จตุราชปริตร) และ "ทวารทศปริตร" (มหाराชปริตร) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เจ็ดตำนานและสิบสองตำนาน" ในสมัยของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระเจ้ามหาสิทธสุนทรธรรมาชาของหม่อมเจ้า เมื่อประมาณ พ.ศ. 2215 พระเศวตทิพย์เถระ ได้รจนาคัมภีร์ "ปริตรคฤกา" แต่ไม่ปรากฏหลักฐานคัมภีร์นี้ในหม่อมเจ้า ⁷ ต่อมาเมื่อผู้แต่งคัมภีร์ ปริตรคสังเขป เพื่ออธิบายพระปริตร 11 เรื่อง คือ มงคลสูตร รตนสูตร เมตตสูตร ชันธปริตร โมรปริตร อชคคปริตร อาฏานาฎิยปริตร อังคฤมาลปริตร โทษตณคปริตร อภยปริตร และ เทวตายุโยชนคคาถา คัมภีร์ปริตรคสังเขปนี้ สันนิษฐานว่าเป็นคัมภีร์วรรคคัมภีร์ อีกเรื่องหนึ่งที่แต่งในประเทศไทย สถานที่แต่งน่าจะเป็นอยุธยา เป็นผลงานร่วมสมัยกับ คัมภีร์โลกสัตถฐานโชตรคนคัมภีร์ ซึ่งประมาณว่าแต่งในสมัยเดียวกัน คือหลัง พ.ศ. 2067 ก่อน พ.ศ. 2290 ⁸ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง บุณนิธิภูมิพโลภิกขุได้ปวีรบรรดจากอักษรขอม

⁶ พระอโณมทัสสี, สารัตถสมุจจัย (พระนคร: โรงพิมพ์สามมิตร, 2451).

⁷ พระปัญญาสามี, ศาสนวงศ์หรือประวัติศาสนา, หน้า 167. อ้างถึงใน สุภาพรรณ ๗ บางช่วง "วิวัฒนาการงานเขียนที่เป็นภาษามาสีในประเทศไทย: ประเภท วิเคราะห์ธรรมในพระสุตตันตปิฎก" (ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 494.

⁸ สุภาพรรณ ๗ บางช่วง "วิวัฒนาการงานเขียนที่เป็นภาษามาสีในประเทศไทย: ประเภทวิเคราะห์ธรรมในพระสุตตันตปิฎก", หน้า 494-495.

ภาษาบาลีเป็นอักษรไทย และมีต้นฉบับอักษรขอมภาษาบาลีที่หอสมุดแห่งชาติจำนวน 7 ฉบับ คัมภีร์ปริตตสังเขปนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้าในรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ รูปแบบภาษา และเนื้อหาสาระของคัมภีร์ จึงสมควรที่จะตรวจสอบชำระและแปลคัมภีร์ปริตตสังเขปเป็นภาษาไทย พร้อมทั้งศึกษาเชิงวิเคราะห์ในรายละเอียดของคัมภีร์ เพื่อขยายผลงานภาษาบาลีที่แต่งในประเทศไทย และเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการสวดพระปริตร ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในพุทธศาสนา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คัมภีร์สารัตถสมุจจัย พระอโณมทัสสีเถระ เป็นผู้แต่งในรัชกาลของพระเจ้า-
 บัณฑิตปรักกมพาทูที่ 3 พ.ศ. 1809 เป็นคัมภีร์ที่อธิบาย "ภาณวาร" จำนวน 22 สูตร
 ลักษณะการ เสนอเนื้อหาของคัมภีร์ เป็นการอธิบายเนื้อหาพระปริตรอย่างอรรถกถา คัมภีร์นี้
 ได้แปลเป็นภาษาไทยและจัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ.: 2451⁹

ตำนานพระปริตร สมเด็จพระราชาธิบดีราชานุภาพทรงแต่งเพื่ออธิบาย
 ประวัติความเป็นมาของประเพณีการสวดพระปริตร ตั้งแต่สมัยที่มีการสังคายนาครั้งที่ 1
 เป็นต้นมา และประเพณีการสวดพระปริตรในประเทศไทย¹⁰

Paritta: The Buddhist Ceremony for Peace and Prosperity
 in Sri Lanka ดร.ซิลลี เดอซิลวา (Lily de Silva) แห่งมหาวิทยาลัย
 เปรเดนิยะ (Peradeniya) ประเทศศรีลังกา ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
 ของการสวดพระปริตรตั้งแต่สมัยพุทธกาล ตามที่ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก

⁹ พระอโณมทัสสี, สารัตถสมุจจัย (พระนคร: โรงพิมพ์สามมิตร, 2451).

¹⁰ สมเด็จพระราชาธิบดีราชานุภาพ, ตำนานพระปริตร (พระนคร: โรงพิมพ์
 ไสยภทิตบรรณาคาร, 2472).

อรรถกถา และปกรณ์พิเศษต่าง ๆ นอกจากนั้นยังได้ศึกษาประเพณีการสวดพระปริตร
ในประเทศศรีลังกาอย่างละเอียด¹¹

A Comparative Study of the Paritta Ceremony in Sri Lanka
and Thailand จี.เอ.เปเรระ (G.A.Perera) อาจารย์ผู้บรรยายวิชาการทาง
พุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยศรีวิชัยวัฒนาปุระ (Sri Jayewardenepura) ประเทศศรีลังกา
ได้รับทุนการวิจัยจากสมาคมวิจัยทางพุทธศาสนาของยูเนสโก (UNESCO) เพื่อมาศึกษา
เปรียบเทียบพิธีกรรมการสวดพระปริตรระหว่างประเทศศรีลังกากับประเทศไทยในปี
ค.ศ. 1985-1986 โดยได้ศึกษาเน้นหนักในด้านพิธีกรรมการสวดพระปริตรของทั้งสอง
ประเทศ¹²

วิวัฒนาการงานเขียนที่เป็นภาษาบาลีในประเทศไทย: ประเภทวิเคราะห์ธรรม
ในพระสุตตันตปิฎก ดร.สุภาพรรณ ฌ บางช้าง ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติ เนื้อหาสาระ
ลักษณะสำนวนภาษาและวิธีการเสนอเนื้อหาของคัมภีร์ปริตคสังเขป แต่ยังไม่ได้ศึกษา
เจาะลึกในตัวคัมภีร์โดยละเอียด¹³

¹¹Lily de Silva, Paritta: The Buddhist Ceremony for
Peace and Prosperity in Sri Lanka (Colombo: The Department of
Government Printing, 1981).

¹²G. Ariyapala Perera, "A Comparative Study of the
Paritta Ceremony in Sri Lanka and Thailand" (UNESCO Research
Fello, Department of Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn
University, 1986).

¹³สุภาพรรณ ฌ บางช้าง "วิวัฒนาการงานเขียนที่เป็นที่ เป็นภาษาบาลีใน
ประเทศไทย", หน้า 492-502.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้มีความสำคัญมากในการวิจัยครั้งนี้ โดยให้ข้อมูลในด้านประวัติความเป็นมาของพระปริตร ลำดับวิวัฒนาการการสวดพระปริตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและลักษณะภาษาที่ใช้ เปรียบเทียบ เพื่อหาคำที่ถูกต้องเหมาะสม แต่เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ยังไม่มีฉบับใดที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับคัมภีร์ปริตรสังเขป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบชำระคัมภีร์ปริตรสังเขปและแปล เป็นภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของเนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะการประพันธ์และการใช้ภาษาของคัมภีร์ปริตรสังเขป
3. เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับผลงานภาษาบาลีที่แต่งในประเทศไทย

ขอบเขตในการวิจัย

1. ตรวจสอบชำระคัมภีร์ปริตรสังเขปที่หอสมุดแห่งชาติ มูลนิธิภูมิพลโลกิขุที่หอสมุดแห่งชาติและที่อื่น ๆ รวมทั้งสิ้น 8 ฉบับ
2. แปลคัมภีร์ปริตรสังเขปที่ตรวจสอบชำระแล้ว เป็นภาษาไทย
3. ศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติผู้แต่ง วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะการประพันธ์ เนื้อหาสาระ และที่มาตามหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์ปกรณ์พิเศษอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นหาต้นฉบับคัมภีร์ปริตรสังเขปที่หอสมุดแห่งชาติ มูลนิธิภูมิพลโลกิขุและตามสถาบันต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีต้นฉบับคัมภีร์ปริตรสังเขป
2. ตรวจสอบชำระเพื่อให้ได้ต้นฉบับคัมภีร์ปริตรสังเขปที่สมบูรณ์ที่สุดแล้วแปล เป็นภาษาไทย
3. ศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เนื้อหาสาระ ที่มา วัตถุประสงค์ในการแต่ง ลักษณะการประพันธ์และการใช้ภาษาของคัมภีร์ปริตรสังเขป

4. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้คัมภีร์ปริตตสังเขปที่ตรวจสอบชำระข้อความโดยถูกต้อง
2. ได้คำแปลคัมภีร์ปริตตสังเขป เป็นภาษาไทยที่ดีและสละสลวย
3. ได้ทราบประวัติความเป็นมา เนื้อหาสาระ ที่มา วัตถุประสงค์

ในการแต่งและลักษณะสำนวนภาษาในคัมภีร์ปริตตสังเขป

4. เป็นข้อมูลในการศึกษา เกี่ยวกับผลงานภาษามาสีที่แต่งในประเทศไทย และการศึกษา เกี่ยวกับการสวดพระปริตรต่อไป

การค้นหาค้นฉบับคัมภีร์ปริตตสังเขป

1. ค้นจากรายชื่อพระคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ภาษามาสีอักษรไทย ปวีวรรณจากใบลานอักษรขอมจำนวน 176 คัมภีร์ ประจำปี 2517-2520 ของมูลนิธิภูมิพโลภิกขุ พบรายชื่อคัมภีร์ปริตตสังเขป, ทัศนีย์ จำนวน 1 ฉบับ (มีจำนวน 3 ยุก 68 ใบลาน) ไม่ทราบที่มา เป็นฉบับเดียวกันกับฉบับที่นำมาศึกษาในครั้งนี้
2. ค้นจากบัตรรายการแผนกบริการหนังสือภาษาโบราณหอสมุดแห่งชาติ พบรายชื่อคัมภีร์ 7 รายการ แต่ละรายการมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เมื่อศึกษารายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละคัมภีร์ แล้วพบว่า มีเนื้อหาตรงกันคือ เป็นคัมภีร์ปริตตสังเขปนั่นเอง
3. ค้นจากบัญชีรายชื่อคัมภีร์จากจังหวัดต่าง ๆ ในล้านนาไทย ดร.ฮาร์ลด์ ฮุนดีอุส และนายสิงขะ วรรณลัย ยืมมาถ่ายใส่ไมโครฟิล์มตามโครงการวิจัยไทย-เยอรมัน เรื่อง "วรรณกรรมล้านนาไทย" ในความอุปถัมภ์ของมูลนิธิเยอรมัน รีเซอรัช เฟาเคชัน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2515-กุมภาพันธ์ 2517 ไม่พบรายชื่อเกี่ยวกับพระปริตร
4. ค้นจากบัญชีประมวลรายชื่อคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ของภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคที่ 1-4 พบรายชื่อคัมภีร์เกี่ยวกับพระปริตร จำนวน 1 รายการ คือ

" จตุภาณวาร " แต่ไม่พบรายชื่อคัมภีร์ปริศดสังเขป

5. ค้นจากรายชื่อหนังสือโบราณล้านนา - เอกสารไมโครฟิล์มของ
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2521 - 2529 ไม่พบรายชื่อ
คัมภีร์ เกี่ยวกับพระปริตรและคัมภีร์ปริศดสังเขป

6. ค้นจากบัญชีบริการคัมภีร์โบราณของหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งเป็นบัญชี
รวบรวมรายชื่อคัมภีร์ที่ค้นพบจากทั่วทุกภาคของประเทศไทย มีบัญชีรายชื่อคัมภีร์ทั้งหมด
จำนวน 15 เล่ม พบรายชื่อคัมภีร์ที่เกี่ยวกับพระปริตร 2 รายการ คือ สัตตปริตร
และทวารทสปริตร แต่ไม่พบรายชื่อคัมภีร์ปริศดสังเขป

ลักษณะต้นฉบับคัมภีร์ปริศดสังเขปที่ใช้ในการวิจัย

1. พระคัมภีร์ปริศดสังเขป มุลนิธิภูมิฬโลกิฏฐ ได้ปริวรรตเป็นอักษรไทย
ภาษาบาลีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ผู้วิจัยได้ขอศึกษา เปรียบเทียบต้นฉบับคัมภีร์ที่นำมาปริวรรต
ได้รับคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่มูลนิธิภูมิฬโลกิฏฐว่า เป็นต้นฉบับที่ขิมมาจากวัดมวรณิเวศวิหาร
สันนิษฐานว่าสร้างในรัชกาลที่ 3 ลักษณะการจารมีความประณีตสวยงาม ในการวิจัยครั้งนี้
ใช้เป็นฉบับหลักในการเทียบ ใช้อักษรย่อว่า ก. (ฉบับมูลนิธิภูมิฬโลกิฏฐ)

2. ปริศดคัณฐิติปณิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบราณอักษรขอมภาษาบาลี
เลขที่ 3637 ฐึ 17 ชั้น 5 เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ไม่ปรากฏปีที่แต่ง พระยาศรีสทเทพ
(เพ็ง)สร้าง ไม่ปรากฏปีที่สร้าง ฉบับล่องชาดไม่ประกับทาชาดเขียนลายทอง มีครบ
ทั้ง 3 ผูก ในการศึกษาครั้งนี้ใช้อักษรย่อว่า ล1.

3. ปริศดคัณฐิสังเขป ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบราณอักษรขอมภาษาบาลี
เลขที่ 3602 ฐึ 17 ชั้น 4 เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง
ฉบับล่องชาด ข้างลายไม้ประกับทรรณดา ได้มาจากวัดคองนงคาราม ธนบุรี พ.ศ. 2474
มีครบทั้ง 3 ผูก ต้นฉบับนี้ได้รับคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุดว่า เป็นฉบับของชาวบ้านสร้าง

การจารอักษรสวยงาม อ่านง่าย เป็นลักษณะอักษรปลายสมัยรัชกาลที่ 4 ในการศึกษาครั้งนี้ใช้อักษรย่อว่า ล2. (ล่องชาด 2)

4. ปริดคสังเขปคัณฐีทีปนิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบลานอักษรขอมภาษาบาลี เลขที่ 4668 ฐี 171 ชั้น 3/2 เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง ฉบับทองทียบไม่ประกบลายกำมะลอ มีครบทั้ง 3 ผูก ได้รับคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่หอสมุดว่าสร้างขึ้นประมาณต้นรัชกาลที่ 5 การจารอักษรสวยงามต้นฉบับยังไม่เคยมีใครอ่านมาก่อน เพราะโบลานที่หาซื้อขายในแต่ละผูกยังติดกันแน่นในการศึกษาครั้งนี้ใช้อักษรย่อว่า ท. (ทองทียบ)

5. ปริดคคัณฐีทีปนิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบลานอักษรขอมภาษาบาลี เลขที่ 7492 ฐี 90 ชั้น 4/33 ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ฉบับทองทียบไม่ประกบธรรมดา มีจำนวน 1 ผูก เป็นผูกที่ 1 ได้ตรวจค้นฉบับดีแล้วเห็นว่าไม่แตกต่างกันกับฉบับอื่น ๆ และต้นฉบับขาดหายไปเป็นส่วนมากจึงไม่นำมาใช้ในการวิจัย

6. ปริดคคัณฐีทีปนิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบลานอักษรขอมภาษาบาลี เลขที่ 8048 ฐี 92 ชั้น 5/23 ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ฉบับล่องชาดไม่ประกบธรรมดามีเพียง 1 ผูก มี $32\frac{1}{2}$ โบลาน เป็นผูกที่ 2 กับผูกที่ 3 รวมกัน ได้ตรวจสอบต้นฉบับดีแล้วเห็นว่าไม่แตกต่างกันกับฉบับอื่น ๆ และต้นฉบับขาดหายไปเป็นส่วนมากจึงไม่นำมาใช้ในการวิจัย

7. ปริดคสังเขปคัณฐี ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบลานอักษรขอมภาษาบาลี เลขที่ 5055 ฐี 172 ชั้น 6/1 ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง เส้นจารหน้าละ 5 บรรทัด ฉบับล่องชาด ไม่มีไม่ประกบจำนวน 1 ผูก มี 24 โบลาน เป็นผูกที่ 1 ได้ตรวจสอบต้นฉบับดีแล้วเห็นว่าไม่มีข้อแตกต่างกับฉบับอื่น ๆ ต้นฉบับชำรุดเป็นส่วนมากจึงไม่นำมาใช้ในการวิจัย

8. ปริดคคัณฐีทีปนิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ คัมภีร์โบลานอักษรขอมภาษาบาลี เลขที่ 10088 ฐี 101 ชั้น 1/33 ไม่ปรากฏปีที่แต่งและปีที่สร้าง ฉบับทองทียบไม่มีไม่ประกบจำนวน 1 ผูก เป็นผูกที่ 1 มีเพียง 9 โบลาน ได้ตรวจสอบต้นฉบับดีแล้วเห็นว่าไม่แตกต่างกับฉบับอื่น ๆ และต้นฉบับชำรุดเสียหายมากจึงไม่นำมาใช้ในการวิจัย

การ เรียกชื่อคัมภีร์ในการวิจัย

เนื่องจากคัมภีร์คัมภีร์ที่จะนำมาวิจัยมีชื่อเรียกแตกต่างกัน จึง เป็นปัญหา เกี่ยวกับการ เรียกชื่อ คัมภีร์ ความขัดแย้งรายการคัมภีร์ภาษาบาลีของหอสมุดแห่งชาติมี 4 ชื่อคือ

1. ปริตตคัมภีร์ที่ปณี
2. ปริตตคัมภีร์สังเขป
3. ปริตตสังเขปคัมภีร์
4. ปริตตสังเขปคัมภีร์ที่ปณี

ชื่อที่ปรากฏที่หน้าลานของคัมภีร์คัมภีร์ที่พบที่หอสมุดแห่งชาติ เขียน เหมือนกันทุกฉบับว่า "พระคัมภีร์ปริตตสังเขป" ส่วนฉบับปริวรรตของมูลนิธิภูมิบาลโลกิยะ เขียนว่า "คัมภีร์, ปริตตสังเขป" เมื่อสำรวจชื่อใน เนื้อหาของคัมภีร์พบข้อความที่ควรนำมาพิจารณา 3 แห่งคือ

1. ในบทปณายคาถา ผู้แต่งกล่าวถึงเรื่องที่จะแต่งว่า "ปริตต์ ภาสิสส์ สงฺเข เป เนว สหฺพโส" (ข้าพเจ้าจึงกล่าวเรื่องพระปริตตทั้งปวงโดยสังเขปเท่านั้น)
2. ในตอนจบแต่ละตอนผู้แต่งระบุชื่อบทสวดพระปริตรสมาสกับคำว่า คัมภีร์

และสังวัณณา เช่น

- บงฺกฺลฺลสฺสคฺคณฺณิสฺสวณฺณนา
- รตนฺนสฺสคฺคณฺณิสฺสวณฺณนา
- เมคฺคณฺณิสฺสวณฺณนา
- ธชฺชคฺคณฺณิสฺสวณฺณนา
- อาภฺภานาภฺภิปริตฺตคฺคณฺณิสฺสวณฺณนา

3. ตอนท้ายของ เรื่องผู้แต่งกล่าวว่า

"อิติ ปริตตสังเขปวณฺณนา นิฏฺฐิตา" (การพรรณนาเรื่องปริตตสังเขป

จบแล้ว)

เมื่อประเมินข้อมูลที่แตกต่างกันข้างต้นจะพบว่า

- 1) ชื่อคัมภีร์ตามบัตรรายการ เป็นชื่อที่เจ้าหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติกำหนดขึ้น โดยพิจารณาจากชื่อในคัมภีร์ประกอบกับลักษณะเนื้อหาของคัมภีร์ จึงเกิดการกำหนดชื่อที่แตกต่างกันไปตามความเข้าใจของเจ้าหน้าที่หอสมุดผู้ทำบัตรรายการ ชื่อตามบัตรรายการ จึงมีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือช่วยค้นคัมภีร์ แต่จะถือเป็นชื่อคัมภีร์ที่ผู้รจนาดังกล่าวจะใช้นี้ไม่ได้
- 2) ชื่อหน้าลานของต้นฉบับตัวเขียน เป็นชื่อที่ผู้จารคัมภีร์กำหนดตรงกันคือ "พระคัมภีร์ปริศดสังเขป" เป็นการนำเอาชื่อที่ระบุไว้ในตอนท้ายของคัมภีร์คือ "ปริศดสังเขป" มาเป็นหลักแล้วเติมคำว่า "คัมภีร์" เพื่อบอกลักษณะคัมภีร์ ท่านองเดียวกับผู้จารเติมคำว่า "ฎีกา" ให้แก่คัมภีร์แสดงสาระบทสวดพาทู เป็นฎีกาพาทูและเหตุที่เติมคำว่าคัมภีร์ (รวมทั้งคำว่าฎีกา) จึงปรากฏอยู่ข้างหน้า คือเป็นการเติมตามความนิยมในการเรียกอย่างไทย ซึ่งมักเอาคำที่ระบุลักษณะการแต่งของคัมภีร์ไว้หน้าคัมภีร์ เช่น ฉิมมปัทฏฐกถา ก็เรียกว่า อรรถกถาธรรมบท ฉะนั้นเมื่อเห็นว่า ปริศดสังเขป เป็นผลงานประเภทคัมภีร์ ก็เรียกว่า "คัมภีร์ปริศดสังเขป" ส่วนคำว่า "พระ" เดิมเข้ามาอีกตามลักษณะการเรียกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาของคนไทยที่มีกระบุคำว่า "พระ" ไว้ข้างหน้าชื่อที่ต้องการยกย่อง เช่นพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก เป็นต้น
- 3) ชื่อที่ระบุไว้ในต้นฉบับปริวรรตตัวพิมพ์ดีดของมูลนิธิอุทกนิเวศวิทยาลอภิกขุ เขียนตามชื่อในหน้าลานของคัมภีร์แต่ตัดคำว่า "พระ" ออก เพื่อให้เป็นชื่อบาลีล้วน
- 4) ชื่อตอนในคัมภีร์มีคำว่า "คัมภีร์" เพื่อระบุลักษณะการแต่ง คำว่า "คัมภีร์" ในคัมภีร์นี้มีความหมายเท่ากับคำว่า "สังเขป"
- 5) ชื่อตอนท้ายคัมภีร์ปริศดสังเขป เมื่อเปรียบเทียบกับคัมภีร์บาลีเรื่องอื่น ๆ แล้วจะพบว่า ชื่อที่อยู่ตอนท้ายคัมภีร์ คือชื่อคัมภีร์ที่ผู้แต่งต้องการ

จากเหตุผลดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้จึงเรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า "ปริศดสังเขป"

ข้อบกพร่องของต้นฉบับ ไบรอนคัมภีร์ปริศดสัง เขปที่จารด้วยอักษรขอม

การตรวจสอบชำระต้นฉบับคัมภีร์ไบรอนที่จารด้วยอักษรขอมทั้ง 4 ฉบับ
ที่นำมาศึกษา เปรียบ เทียบ ได้พบข้อบกพร่องทุกฉบับ ไม่มีต้นฉบับใดที่จารถูกต้อง
สมบูรณ์ เมื่อตรวจสอบ เปรียบ เทียบกันแล้วพบว่าฉบับ ภ. และฉบับ ล1. จารผิด
มากที่สุด ฉบับ ล2. จารผิดรองลงมาและฉบับ ท. จารผิดน้อยที่สุด ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

1. การจารสระ

จารสระ อะ เป็น อา เช่น

กายาจิตตสมนฺนาคเตน เป็น กายาจิตตสมนฺนาคเตน (24)

อนิยามิตวเสน เป็น อนิยามิตวเสน (126)

จารสระ อะ เป็นสระ ๓ อู เช่น

สมณฺณมกฺกิจฺจโร เป็น สมณฺณมกฺกิจฺจโร (208)

สมฺภูวา เป็น สมฺภูวา (274)

จารสระ อะ เป็นสระ เอ เช่น

กฺบฺยิตฺถ เป็น กฺบฺยเอิตฺถ (270)

วิญฺจฺลโย เป็น วิญฺจฺลโย (291)

จารสระ อา เป็นสระ อี เช่น

วิหรฺนฺตา เป็น วิหรฺนฺติ (201)

จารสระ อา เป็นสระ โอ เช่น

ภควฺตา เป็น ภควฺโต (170)

วฺคฺตา เป็น วฺคฺโต (175)

จารสระ อี เป็นสระ อี เช่น

ชายนฺติ เป็น ชายนฺตี (44)

จารสระ อี เป็นสระ อุ เช่น

ทิพฺพนฺติ เป็น ทุพฺพนฺติ (78)

จารสระ อุ เป็นสระ อุ เช่น

ตฺรฺวนคฺทเน เป็น ตฺรฺวนคฺทเน (2)

ฏฺมฺมา เป็น ฏฺมฺมา (26)

จารสระ อุ เป็นสระ อี เช่น

หฺนิตฺพฺพนฺติ เป็น หินิตฺพฺพนฺติ (293)

จารสระ อุ เป็นสระ อุ เช่น

ชฺเว เป็น ชฺเว (16)

จารสระ เอ เป็นนิคคหิต เช่น

สฺขมคฺคภาเว เป็น สฺขมคฺคภาวํ (79)

จารสระ โอ เป็นสระ อะ เช่น

สนฺโตสฺ เป็น สนฺโตส (91)

จารคฺกสระ เช่น

พลิกฺมฺมปฺกรณานิ เป็น พลิกฺมฺมปฺกรณํ (111)

เจตฺยจฺจฺจฺโต เป็น เจตฺยจฺจฺจฺโต (299)

2. การจารนิคคหิต

ศัพท์ที่ใช้นิคคหิตที่ควรสนธิกับคำที่ตามมาแต่จารแยกศัพท์ เช่น

อฺยฺมฺภทฺนฺตา เป็น อฺยฺ ภทฺนฺตา (14)

เสฏฺฐฺจฺจฺ เป็น เสฏฺฐฺ จ (18)

เอวิ เมทิ	เป็น	เอวอิ เมทิ (128)
มุตุดุมปิ	เป็น	มุตุดุมปิ (173)

3. การจารพัญชนะ

จารพัญชนะบกร่อง เนื่องจากรูปพัญชนะคล้ายคลึงกัน เช่น

จาร ภสฺสติ	เป็น	คสฺสติ (296)
ส เนวิกานิ	เป็น	ส เนวิกานิ (311)

จารพัญชนะบกร่อง เนื่องจากเสียงคล้ายกัน เช่น

จาร สมฺมาสุนฺทรสฺส	เป็น	สมฺมาสุนฺธรสฺส (23)
วิชฺชายนฺติ	เป็น	วิชฺชายนฺติ (190)

จารพัญชนะเกินหรือซ้ำพัญชนะ เช่น

จาร คณฺหนฺต	เป็น	คณฺหนฺตฺติ (43)
ปรฺมณฺติ	เป็น	ปรฺมณฺตฺติ (86)
ชยตฺติ	เป็น	ชยณฺตฺติ (287)
อายคณฺตฺติ	เป็น	อายคณฺตฺตฺติ (312)

จารพัญชนะสียงโยคในศัพท์ที่ไม่ควรสียงโยค เช่น

จาร ปกาเสณฺตํ	เป็น	ปฏฺกาเสณฺตํ (1)
อุปจารโต	เป็น	อุปจฺจารโต (213)
จชฺชิตฺวา	เป็น	จชฺชชฺชิตฺวา (230)
เมชฺชติ	เป็น	เมชฺชชฺชติ (244)
สปรมาเณ	เป็น	สปรปรมาเณ (252)
ปวติ	เป็น	ปวตฺติ (260)

ไม่ใช่พัญชนะสียงโยคในศัพท์ที่ควรใช้ เช่น

จาร ฌมฺมสฺสวนาย	เป็น	ฌมฺมสวนาย (8)
นิตฺทุกฺขา	เป็น	นิตฺทุกฺขา (40)

ภชฺร เน	เป็น	ภช เน (83)
วิชฺชติ	เป็น	วิชติ (138)
ปุจฺจชโน	เป็น	ปุจจชโน (166)
สติสฺสโยเสน	เป็น	สติสโยเสน (169)

ศัพท์ที่ใช้พยัญชนะสังโยคแต่ใช้เฉพาะพยัญชนะตัวเดียว เช่น

จาร วุทฺถกานํ	เป็น	วุทฺถกานํ (213)
วทฺชเย	เป็น	วชเย (272)
วทฺถนํ	เป็น	วถนํ (234)

นิยมใช้ ถ แทน ฐ เช่น

จาร ฐเปตุวา	เป็น	ถเปตุวา (4)
ปฐวิยา	เป็น	ปถวิยา (11)

จารพยัญชนะตก เช่น

จาร วิจฺจนฺโต	เป็น	วิจฺจนฺโต (112)
อุณฺณ	เป็น	อุเณ (152)
ฆานวเสน	เป็น	ฆานเสน (217)
ปาณฺสูติ	เป็น	ปาณฺสูติ (219)
อนฺนุสฺสรณฺคณฺ	เป็น	อนฺนุสฺสรณฺคณฺ (292)

4. การจารศัพท์ผิดและจารศัพท์ตก

จากการศึกษาด้านฉบับคัมภีร์โบราณพบว่ามีการจารศัพท์ผิดและจารศัพท์ตกเป็นจำนวนมากซึ่งจะทราบศัพท์ที่ถูกต้องและศัพท์ที่ตกหล่นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบต้นฉบับที่ถูกคัดลอกข้อความมา

การจารศัพท์ผิด เช่น

จาร สทฺทสฺมาโยเค	เป็น	ทฺทสฺมาโยเค (68)
จุปสงฺกมฺนุฏฺฐานํ	เป็น	จุปสมฺนุฏฺฐานํ (93)

อุปปลงยา	เป็น	อุปปฏิภยา (106)
มเทศกฺขนัน	เป็น	มเทศกานัน (109)
อุปเนคฺวา	เป็น	อนนิเนคฺวา (117)
ชงฺฆเปสนิกํ	เป็น	ชงฺฆเปสนิยํ (147)
ทีเปนฺเตน	เป็น	ทีเปนฺตํ (177)
ววคฺคิทานัน	เป็น	ววคฺคิตานัน (178)

การจารศัพท์คก เช่น

จาร สคฺเค ฉสุ เทวโลเกสุ	เป็น	สคฺเคสุ เทวโลเกสุ (3)
วิภาวิตอริยสจฺจา ปุคฺคลา	เป็น	อริยสจฺจานิ ปุคฺคลานิ (162)
ภุสฺสปมฺคฺคา	เป็น	สฺสปมฺคฺคา (163)

5. ลักษณะพิเศษที่พบในการจารคัมภีร์ปริคคสังเขป ที่ไม่ถือว่าเป็นข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดในการจาร แต่เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงความรู้ด้านภาษาศาสตร์ของผู้จาร ซึ่งมีข้อสังเกตดังนี้

การจารศัพท์ที่ไม่สนธิ แต่จารเป็นสนธิ เช่น

จาร อนาถปิณฑิกสุส อาราโม	เป็น	อนาถปิณฑิกสุสอาราโม (73)
อนุปทฺทวา อนุปสฺคฺคา	เป็น	อนุปทฺทวานุปสฺคฺคา (105)

ศัพท์ที่เป็นสมาส แต่จารแยกศัพท์ เช่น

จาร สํสารจกฺกทตฺตสฺ	เป็น	สํสารจกฺกทตฺตสฺ (22)
ติสรณาคตา	เป็น	ติณิ สรณานิ (28)
มคฺคณฺนบรณฺนสฺ	เป็น	มคฺคณฺนเว รณฺนสฺ (142)

ศัพท์ที่ไม่เป็นสมาส แต่จารเป็นสมาส

จาร สทฺทํ นครํ	เป็น	สทฺทนครํ (114)
ทวิทึ ป เทติ	เป็น	ทวิป เทติ (129)

ปฏิบัติคาหกโต ทกฺขินานํ เป็น ปฏิบัติคาหกทกฺขินานํ (149)
 พุราหมณํ वा कहुञ्चि वा เป็น พุราหมณคคहुञ्चि (228)
 เทเว ดาวตีเส เป็น เทเวดาวตีเส (278)

หลักเกณฑ์ในการเลือกคำ

ในการตรวจสอบชำระคัมภีร์ปริตตสังเขป ได้ถือหลักเกณฑ์ในการเลือกคำดังนี้

1. คำหรือข้อความในคัมภีร์ปริตตสังเขปที่ตรงกันทุกฉบับ ถ้าแปลได้ความหมายที่ถูกต้องตามเนื้อเรื่องและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ถือว่าเป็นคำหรือข้อความที่ถูกต้อง
2. คำหรือข้อความที่ต่างกัน ผู้วิจัยจะใช้ฉบับ ก. เป็นหลักในการตรวจสอบชำระ แต่ถ้าคำ ๆ นั้นในฉบับอื่นเมื่อแปลแล้วให้ความหมายที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเนื้อหามากกว่าในฉบับ ก. หรือเป็นคำที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ดีกว่าในฉบับ ก. ผู้วิจัยจะใช้คำหรือข้อความในฉบับอื่นนั้น
3. การสะกดตัว คำ ๆ เดียวกันแต่จะฉบับอาจจะมีข้อแตกต่างกันได้ การตรวจสอบชำระถือเอาคำที่สะกดในคัมภีร์พระไตรปิฎกของกรมการศาสนาเป็นหลัก ถัดไปถือเอาตามคัมภีร์พระพุทธรศาสนาที่มีการตรวจสอบชำระแล้ว เช่น อรรถกถาพระไตรปิฎกอริชานันต์ปทีปิกา ในกรณีที่เป็นคำที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์เหล่านี้จะถือเอาการสะกดตัวตามปทานุกรมบาลี - ไทย - อังกฤษ - สันสกฤต ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ และ The Pali Text Society's Pali - English Dictionary ของ T.W.Rhys Davids and William Stede.
4. คำไหนที่ใช้เขียนวิทยานิพนธ์นี้ ถือเอาตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525